

www.porssisaatio.fi

Hur väljer jag ränte- placering?

HUR VÄLJER JAG RÄNTEPLACERING?

Till läsaren	3	Hur välja objekt?	18
Ränteplaceringarna som en del av den övriga förmögenheten	4	Placeringstid	18
Realplaceringar	4	Hur är det med räntevisionen?	18
Finansplaceringar	4	Riskspridning	19
Indelningen i ränte- och aktieplaceringar	4	Exempel	19
Direkta ränteplaceringar	6	Bedömning av avkastning, risk och likviditet	22
Depositioner	6	Fasta och rörliga räntor	22
Masskuldebrev	7	Kostnader	22
Masskuldebrevens olikheter	9	Risker	22
Övriga masslån	10	Likviditet	23
Räntefonder	13	Vad påverkar räntenivån?	24
Avkastning	13	Avkastningskurvan till hjälp vid bedömningen	24
Risker	14	Beskattningen av ränteinkomster	25
Korta räntefonder	14	Räntor underskattade källskatt på ränteinkomst	25
Långa räntefonder	14	Ränteinkomster som beskattas som kapitalinkomst	25
Medellånga räntefonder	14	Sekundärmarknadsgottgörelse, överkurs och försäljning	25
Specialfonder	14	Beskattningen av avkastningen av en räntefond	27
Spar- och pensionsförsäkringar	16	Förmögenhetsbeskattningen	27
Avkastning	16	Hur skall jag placera, hur får jag pengarna tillbaka?	28
Risk	17	Ordförteckning	30
Likviditet	17		

Guiden har vi strävat efter att avfatta i enlighet med lagar och bestämmelser som gäller i skrivande stund. Omsorgsfullhet har iakttagits vid redigeringsarbetet. Börsstiftelsen i Finland svarar emellertid inte för de placementsbeslut som fattats på grundval av guiden.

TILL LÄSAREN

Ränteplaceringarna lämpar sig för alla sparare. De kan vara antingen det enda sparobjektet eller en del av placeringsegendomen. Att spara i ränteobjekt, såsom depositioner och obligationer är det sätt att spara eller placera som allmänheten känner bäst till. Vi har emellertid ansett det behövt att ge ut en ränteguide, eftersom många nya placeringsalternativ avviker från tidigare kända objekt.

Att dela upp sina medel i olika slag av tillgångar som skiljer sig från varandra är ett bra sätt att sträva efter en säker och balanserad ekonomisk ställning. Avkastningen på sparmedlen kan förbättras och riskerna minimeras om man väljer långsiktigt och metodiskt.

I ränteguiden presenteras ränteplaceringar vilka lämpar sig speciellt för privatpersoner. Detta är andra upplagan. Guidens nätversion uppdateras på Börsstiftelsens hemsidor, www.porssisaatio.fi.

Guiden är översatt till svenska av pol.mag. Nina Tallberg.

Helsingfors 10.11.2003
Börsstiftelsen i Finland
Sirkka-Liisa Roine

RÄNTEPLACERINGARNA SOM EN DEL AV DEN ÖVRIGA FÖRMÖGENHETEN

Hushållens sparobjekt har under de senaste åren blivit mångsidigare. Allt fler förhåller sig metodiskt till sparandet och placeringen av sparmedel, varvid utgångspunkten är en fördelning av hela förmögenheten. Den övriga förmögenheten inverkar på valet av nya objekt och på vilka egenskaper hos placeringsobjekten det är värt att fästa uppmärksamhet vid. Målet är att sprida sparmedlen exempelvis så, att avkastningen är god i olika konjunkturskedan, att riskerna skiljer sig från varandra och att en del av besparingarna snabbt kan omvandlas till kontanter.

Realplaceringar

Den egna bostaden är oftast många familjers viktigaste och långvarigaste sparobjekt och förmögenhetens hörnsten. Många äger dessutom en fritidsbostad, eventuellt en placeringsbostad eller skog. Eftersom man vanligen inte vill avstå från dessa realplaceringar och medel inte snabbt kan lösgöras från dem, håller man besparingarna också som penningplaceringar, dvs. finansplaceringar. Dessa är i allmänhet lättare att omvandla till kontanter. Om all förmögenhet är bunden i realegendom, kan även en förmögen person tillfälligt råka i penningknipa.

Finansplaceringar

Finansplaceringar och -förmögenhet är aktier, objekt som avkastar ränta, placeringsfonder samt spar- och pensionsförsäkringar. Placeringsfundsandelarna, aktierna samt en del av ränteobjekten kan snabbt omvandlas till kontanter. Ofta är penningplaceringarna också lättare att sköta än realplaceringarna.

Fördelningen på ränte- och aktieplaceringar

Med tanke på finansförmögenhetens tillväxt är det avgörande, i vilken proportion medlen fördelas på ränteavkastande objekt, såsom depositioner och masslån samt aktier. Med ränteplaceringar strävar man efter att sparmedlen bibehålls och en skälig avkastning samt reserverar sig för kostnader som man känner till. Med aktieplaceringar vill man däremot höja avkastningen på besparingarna, eftersom aktier enligt erfarenhet på lång sikt är det bäst avkastande alternativet. Avkastningen av aktieplaceringarna kan på kort sikt variera mycket och aktiespararen måste också reservera sig för att han inte får tillbaka hela den summa han placerat.

På valet av andelen ränte- och aktieplaceringar inverkar var och ens personliga inställning till risktagning samt den beräknade placeringstiden. En tumregel är att ju närmare i tiden det sannolika behovet av medlen är, desto större bör andelen ränteplaceringar vara och på motsvarande sätt ju längre placeringstiden är, desto större andelen aktier. Det är skäl att nu och då ompröva proportionen när det sker förändringar i livssituationen. Se sida 18.

Ränteplaceringarna avkastar i allmänhet bra när aktiekurserna är på nedgång och tvärtom. Därför är det skäl att dela på förmögenheten i både aktier och ränteobjekt. När man har placeringar i bådadera, kan man välja vilket objekt man avstår från. Det är till exempel inte nödvändigt att sälja aktier med förlust, utan man kan avstå från ett ränteobjekt och invänta bättre tider för en aktieförsäljning.

DIREKTA RÄNTEPLACERINGAR

Det finns nuförtiden många alternativ bland ränteobjekten. Av de direkta ränteplaceringarna är depositioner och masskuldebrev de lämpligaste för privatpersoner. För sammanslutningar, som placerar stora summor finns det dessutom fler alternativ än för privatpersoner, som ofta kan placera i dessa via räntefonder, se nästa kapitel. I detta kapitel behandlas direkta ränteplaceringar.

Vid valet av ränteobjekt bör man såsom vid all annan placering fästa uppmärksamhet vid risken, avkastningen och kostnaderna i samband med placeringsobjektet samt vid likviditeten, dvs. hur snabbt pengarna fås disponibla. Det egna sparmålet och -tiden är de viktigaste faktorerna som påverkar valet. På dem beror det, vilka risker man kan ta och hur snabbt man måste kunna förfoga över pengarna. Alla vill eller kan inte ta risker över huvud taget, framför allt om man inte har råd att förlora något av de placerade medlen. Då är det klokt att välja något av de trygga ränteobjekt, vilka inte påverkas av förändringar på marknaden. Om placeringen får vara förlustbringande ens tillfälligt, ökar valmöjligheterna bland ränteobjekten.

Depositioner

Placeringsdepositionerna är ofta tidsbundna. Räntan blir i allmänhet bättre ju längre placeringstiden är. Räntan kan också fastställas enligt placeringstiden så att den stiger stegvis då depositionstiden blir längre. Även storleken på depositionen inverkar på räntan. En bankdeponent får tillbaka hela det penningbelopp han placerat och känner ofta till räntan på förhand. En tidsbunden deposition kan lyftas först efter den överenskomna tiden, annars går en del av räntan förlorad.

Risken att förlora en deposition i välkända och solida banker är tämligen liten. Om en finländsk bank skulle gå i konkurs, garanteras återbetalningen av deponentens besparingar upp till 25 228 euro. Då man gör utländska depositioner är det skäl att ta reda på om banken säkert är solid och om det finns ett depositionsskydd.

De utländska depositionerna skiljer sig från den inhemska beskattningen, se sidorna 25 och 27.

Risker

- riskfritt i en solid bank
- valutakursrisk i depositioner utanför euroområdet
- risk för inflation vid långvarigt sparande

Avkastning

- lägst av ränteobjekten

Kostnader

- källskatt på ränteinkomst
- inga andra kostnader, utom en tidsbunden deponition före förfallodagen

Likviditet

- går att lyfta genast eller på förfallodagen

Lämpligaste placeringstiden

- lämpar sig bäst för korta placeringar
- placeringstiden påverkar avkastningen

Masskuldebrev

Placeringar i masskuldebrev erbjuder i allmänhet bättre avkastning än deponitionerna. De lämpar sig bäst för sparande över några år. Risknivån på masskuldebrev varierar från riskfri till tämligen stor risk. Vid traditionella masslån får man i allmänhet tillbaka det kapital man placerat samt den uppgivna räntan. De låneformer som ligger mellan aktier och masslån förutsätter något mera insikter och vaksamhet. Statens obligationer är i allmänhet en riskfri placering, se sida 9. Största risken förknippas till så kallade high yield-lån eller skräplån, se ordlistan. Men mellan dem rymms många riskalternativ.

Vad är ett masslån?

Bolag, staten, kommunerna och andra sammanslutningar kan uppta lån av allmänheten genom att emittera masskuldebrevslån, kortare masslån. Nuförtiden är den minsta summa som kan placeras i allmänhet 1 000 euro, men i många lån kan minimisumman vara betydligt högre. Lånet kan tecknas till minimibelopp eller en multipel av minimi.

Lånevillkor

Låntagaren, dvs. emittenten, meddelar lånevillkoren, dvs. lånetiden och den nominella räntan när lånet erbjuds allmänheten till teckning. Lånet betalas tillbaka antingen som årliga amorteringar eller som en engångsbetalning vid lånetidens slut. Med de flesta masskuldebrev kan man idka handel under lånetiden.

Om emittenten är ett företag måste det offentliggöra tillräcklig information om sin verksamhet, för att placeraren skall kunna bedöma bolagets förmåga att återbetala lånet. För en del masslån skaffar sig företagen bankgaranti, varvid garanten ansvarar för återbetalningen, om företaget inte självt är kapabelt till det.

Emittenter

Emittenterna av masslån kan grovt indelas i offentliga sammanslutningar och andra emittenter. Till de offentliga sammanslutningarna hör till exempel staten och kommunerna. Övriga emittenter är i huvudsak banker och andra företag.

Avkastningen på masslån

Den avkastning placeraren får består av räntan och den eventuella försäljningsvinsten eller -förlusten. Räntan på masslån utbetalas vanligtvis en gång per år. Vid teckningen av lånet uppges både den nominella och den effektiva räntan, som fås om man räknar ut hur mycket räntan enligt den nominella räntan avkastar på det pris som erlagts för masslånet, dvs. emissionskursen. När masskuldebrevets teckningspris avviker från det nominella priset, dvs. 100 procent, stiger eller sjunker den effektiva räntan. Ifall låntagaren årligen betalar amorteringen och räntan, beror totalavkastningen på den ursprungliga summan på till vilken ränta de återbetalade pengarna kan placeras på nytt, dvs. totalavkastningen av lånet kan inte räknas ut vid tidpunkten för placeringen.

EXEMPEL

Masskuldebrevets kurs är vid teckningen 102 %, varvid placeraren skall betala 10 200 euro för ett masskuldebrev på 10 000 euro. Lånets nominella ränta är 5 %. Den effektiva räntan fås på följande sätt:

Nominell ränta 5 %, dvs. 500 euro

$$\text{Den effektiva räntan är } \frac{100 \times 500}{10\,200} = 4,9\%$$

Om masskuldebrevets kurs vore 98 %, skulle den effektiva räntan det första året bli 5,1 %.

Den beräknade avkastningen kan också stiga och sjunka, om lånet säljs mitt under löptiden. Kostnaderna för försäljningen sänker avkastningen och en höjning av den allmänna räntenivån har kunnat sänka skuldebrevets försäljningsvärde under det nominella värdet. Ingen risk för en försäljningsförlust finns om man håller skuldebrevet hela lånetiden och om emissionskursen inte har varit över 100. En inflation kan tära på realavkastningen framför allt av långvariga lån.

Den lägsta räntan betalas i allmänhet på statens obligationer. Utvecklade industriländer betraktas som säkra återbetalare av lån, varför eventuella skillnader i avkastningen av deras lån beror framför allt på likviditeten, dvs. på hur lätt man kan sälja eller köpa dem och ibland också på valutakursen eller kreditrisken, se sida 23. Andra emittenter än staten är tvungna att betala placerarna högre ränta, dvs. en så kallad riskpremie, vilken utgör en ersättning för risktagningen. Ju större risk som är förknippad med återbetalningen av ett lån, desto högre ränta måste emittenten betala.

Risker

Den största risken som är förknippad med en placering i ett masskuldebrev är osäkerheten om lånets återbetalning, dvs. kreditrisken. Det är skäl för placeraren att fästa uppmärksamhet vid vems masskuldebrev man har för avsikt att placera i, om lånet har säkerhet och vilken ställning masslånet har vid bolagets likvidation eller konkurs. Arten av lån (se nedan) upplyser om placerarens ställning i dessa situationer. Den som skyr risker väljer en mindre avkastning och en större säkerhet. De säkraste alternativen är masslån emitterade av staten och andra offentliga sammanslutningar. Lån, som är förenade med den största risken, är företagets traditionella masslån och kapitallån.

Masskuldebrev har olikheter

Masslån som enbart avkastar ränta är de traditionella masslånen, såsom obligationer och debenturer. Aktiebundna lån är options- och konvertibla skuldebrevslån, vilka är en mellanform mellan aktier och masslån. Dessutom finns masslån, som är bundna till olika slags index och kombinationer av dem, såsom aktieindexlån.

Staten emitterar avkastnings- och serieobligationer, av vilka de förstnämnda är avsedda för privatpersoner. Minimiteckningen för dem är 1 000 euro och för de sistnämnda 100 000 euro. Löptiden för avkastningsobligationerna är i allmänhet 2-4 år. De utbetalas på förfallodagen som ett belopp, men räntorna betalas årligen. Numera emitteras obligationerna som värdeandelar, se sida 28.

Debenturlån emitteras i allmänhet av företag. Risken för innehavare av debenturer är större än för innehavare av obligationer, eftersom debenturerens ställning vid företagets konkurs är sämre än för bolagets övriga förbindelser, men bättre än aktieägarnas.

Nollkupongslånen, vilkas lånetid är längre än ett år, är sällsynta hos oss. Lånen har fått sitt namn av att det under lånetiden inte betalas någon rän-

ta på dem. På penningmarknaden idkas handel med nollkupongslån vilkas lånetid är under ett år. Nollkupongslånen anskaffas under det nominella värdet, men de återbetalas efter lånetiden till det nominella värdet, varvid avkastningen består av skillnaden mellan tecknings- och återbetalningspriset.

Traditionella masskuldebrev i ett nötskal

Risker

- kreditrisk
- ränterisk
- inflationsrisk
- valutakursrisk i länder utanför euroområdet
- försäljningsrisk, ifall en försäljning sker under lånetiden

Avkastning

- räntan bättre än för depositioner
- räntan stiger då risken ökar

Kostnader

- källskatt på ränteinkomsten
- avgift för värdeandelskonto

Placeringstid

- i allmänhet 3-5 år

Likviditet

- återbetalning på förfallodagen
- sekundärmarknadsdugliga

Övriga masslån

Mellan masskuldebrev och aktierna placerar sig kapitallånen och de aktiebundna lånen. Kapitallånet har fått sitt namn av att bolaget kan räkna de medel det insamlat med lånet till sina egna medel och så förbättra sin soliditet. För placeraren innebär detta däremot att risken ökar. Placeraren har skäl att komma ihåg, att återbetalningen liksom ränteutbetalningen förutsätter av bolagets ekonomi att vissa villkor uppfylls. Villkoren framgår av låneprospektet. Kapitallånet kan vara likadant som masslånet eller masskuldebrevslånet, se nedan. Kapitallånet lämpar sig bäst för erfarna placerare, framför allt sammanslutningar.

Det konvertibla skuldebrevslånet består såsom dess namn anger av ett skuldebrev och en konverteringsrätt. Skuldebrevsdelen är ett vanligt masskuldebrev. Med stöd av konverteringsrätten har placeraren rätt, men inte skyldighet att byta ut skuldebrevet antingen delvis eller helt till aktier i bolaget.

I det konvertibla masskuldebrevslånet förenas masslånets ränteavkastning med möjligheten antingen till återbetalning av kapitalet eller utnyttjandet av en värdestegring av aktien. Placeraren får årlig avkastning genom räntan, vars storlek bolaget uppger i samband med emitteringen. Bolaget fastställer aktiens konverteringspris så, att aktiens kurs bör överstiga konverteringspriset under lånetidens gång. Om så sker, förbättras placerarens avkastning.

Det konvertibla skuldebrevet betalas tillbaka i enlighet med lånevillkoren, ifall placeraren inte önskar byta ut skuldebrevet mot bolagets aktier. Placeraren har ett skydd mot en kursnedgång för aktierna, eftersom konverteringen till aktier är frivillig. Det konvertibla skuldebrevets innehavare har rätt att teckna nya aktier vid emissioner som bolagets verkställer under lånetiden. Med konvertibla skuldebrevslån idkas handel på sekundärmarknaden som värdepapper. Konverteringsrätten kan således inte avskiljas från skuldebrevet.

Optionslånet består av ett optionslånesskuldebrev och av optionsbevis. Optionsbeviset ger placeraren rätt att teckna aktier i bolaget till ett på förhand fastställt pris under en längre tid. På skuldebreven betalas en årlig ränta, som i allmänhet är lägre än på vanliga masslån. Den låga räntan motiveras av att placeraren har möjlighet att tillgodogöra sig en värdestegring för aktien genom att teckna aktier med optionsbevisen.

Med optionslånets skuldebrevsdel och med optionerna kan handel idkas separat. Skuldebrevets pris på sekundärmarknaden är i allmänhet klart under det nominella värdet, eftersom det för köparen är fråga enbart om en ränteavkastande placering. Till optionslånets innehavare betalas då lånet förfaller kapitalet i enlighet med det nominella värdet.

I lånevillkoren fastställs priset, antalet och teckningstiden för de aktier som tecknas med optionsbevisen. Optionsbeviset ökar placerarens avkastning då aktiens teckningspris och optionsbevisets anskaffningspris tillsammans.

Indexlånen är masslån, vilkas avkastning är bunden delvis eller helt till utvecklingen av något referensindex, t.ex. aktieindexet under lånetiden. Aktieindexlånen lånetider är i allmänhet 3-6 år. Då lånet förfaller återbetalas

till placeraren det nominella kapitalet och en eventuell avkastning i enlighet med indexet.

I indexlånet förenas återbetalningen av kapitalet i enlighet med lånevillkoren och förväntningarna på avkastningen av det på indexmarknaden. Risken med indexlånet ansluter sig framför allt till avkastningen, som uteblir, ifall referensräntan inte utvecklas i enlighet med förväntningarna. Indexlånet är således förenat med större risk än det traditionella masslånet, men tryggare än en ren aktieplacering

Aktiebundna lån och indexlån i ett nötskal

Risker

- kreditrisk
- avkastningsrisk, ifall indexet inte utvecklas i enlighet med förväntningarna

Avkastning

- ränta
- avkastning av aktiernas värdestegring
- avkastning baserad på ändringar i referensindex

Kostnader

- skatt på ränteinkomst

Placeringstid

- några år, i allmänhet 3 år

Likviditet

- återbetalning på förfallodagen
- sekundärmarknadsdugliga

RÄNTEFONDER

Placeringsfonderna som placerar enbart i ränteobjekt erbjuder ett alternativ till de direkta ränteplaceringarna. Fördelen med räntefonderna är att man redan med små belopp har möjlighet att göra en placering som omfattar flera olika ränteobjekt och på det sättet förbättra avkastningen. Räntefonderna indelas i långa räntefonder, mellanlånga räntefonder och korta räntefonder.

Räntefonderna sprider sina placeringar tidsmässigt, dvs. köper masslån under olika tider och med olika lång lånetid. Dessutom sprider de sina innehav geografiskt och på olika emittenters lån. Räntefonderna kan placera enbart inom euroområdet, inom något annat område eller internationellt. De fonder som placerar utanför euroområdet syftar till att förbättra avkastningen genom att ta en valutakursrisk. Fonderna har regler, som Finansinspektionen godkänt och av vilka bland annat framgår vilken typ av placeringsfond det är frågan om samt enligt vilka principer de placerar.

Fondplacerandet är flexibelt eftersom man kontinuerligt kan teckna (köpa) och inlösa (sälja) fondandelar. Priset på fondandelen uträknas så, att det gängse marknadsvärdet på placeringarna i placeringsfonden delas med antalet fondandelar i omlopp.

Avkastning

Räntefondens avkastning grundar sig på avkastningen, dvs. räntorna på de placeringar fonden gjort samt på placeringsobjektens värdestegring eller -nedgång. Då räntorna stiger, sjunker värdet på fondandelen och på motsvarande sätt, då räntorna sjunker, stiger värdet på fondandelen.

Fondandelens ägare kan besluta om han vill ha en årlig avkastningsandel av fonden eller om den uppkomna vinsten skall adderas till fondandelens värde. I det senare fallet erhålls avkastningen först då andelen inlöses. Trots att andelens värde sjunker kan placeraren få avkastning av avkastningsandelen genom den ränteintäkt som placeringsfonden fått.

Fondsparandet åsamkar kostnader såväl vid teckning som vid inlösen av fondandelarna. Därutöver debiterar fondbolaget ett förvaltningsarvode, vilket minskar avkastningen av fonden.

Risker

Risken i samband med vanliga räntefonder orsakas framför allt av ränteförändringar. När räntorna stiger, sjunker värdet på de skuldebrev som fonden äger, varvid också fondandelens värde sjunker. Specialräntefonderna kan också placera i mycket riskfyllda masslån, se nedan.

Korta räntefonder

Korta räntefonder placerar sina medel i penningmarknadsplaceringar, t.ex. statens eller bankernas eller företagens ränteinstrument, vilkas lånetid är högst ett år. Korta räntefonder kallas också penningmarknadsfonder. Fondernas mål är i allmänhet att på lång sikt överstiga avkastningen av tre månaders euribor-ränta.

Långa räntefonder

Långa räntefonder placerar sina medel huvudsakligen i långvariga, exempelvis av staten, offentliga samfund eller företag emitterade masslån, vilkas löptid är över ett år. Långa räntefonder kallas också obligationsfonder. Fonden kan göra placeringar både i inhemska och utländska placeringsobjekt enligt vad som stipulerats i fondens stadgar. Fondernas mål är att uppnå en bättre utveckling än för finska statens referenslåneindex.

Medellånga räntefonder

Medellånga räntefonder placerar i både korta och långa ränteinstrument enligt vilka avkastningsförväntningarna på räntemarknaden är. Det är således fråga om en blandräntefond som gör placeringar i korta och långa räntor.

Specialfonder

Räntefonderna kan också vara specialfonder, varvid de kan ta större risker än vad vanliga finländska fonder tillåts ta. Dyliga fonder är till exempel high yield-placeringsfonderna.

Räntefonderna i ett nötskal

Risker

- en räntestegring sänker fondandelens värde

Avkastning

- i korta räntefonder i enlighet med den korta marknadsräntan
- i långa räntefonder i allmänhet bättre än i korta räntefonder

Kostnader

- kostnader för teckning och inlösen, förvaltningsarvode
- skatt på överlåtelsevinst, skatt på vinstandel

Likviditet

- lätta att inlösa

Lämpligaste placeringstiden

- i korta räntefonder under två år
- i långa räntefonder över två år

SPAR - OCH PENSIONS FÖRSÄKRINGAR

Det försäkringsmässiga räntesparandet är av två huvudslag: placeringsförsäkringar och pensionsförsäkringar. Placeringsförsäkringarna är antingen traditionella försäkringar eller placeringsbundna försäkringar. Försäkrings-sparandet lämpar sig för långvarigt sparande, pensionsförsäkringarna nämnenligt för pensionssparande. Om skattefördelarna med försäkrings-sparande läs Placerarens Skatteguide.

Avkastningen av de traditionella försäkringarna grundar sig på den allmänna räntenivån och på resultatet av försäkringsbolagets verksamhet. Av de traditionella försäkringarna kan man emotse att få tillbaka de medel man sparat jämte avkastning. Till sparlivförsäkringarna hör också ett livförsäkrings-skydd.

En kund som tecknar en placeringsbunden försäkring får själv välja till vilken av de erbjudna alternativen medlens avkastningsutveckling binds. Räntefondernas alternativ har beskrivits ovan. Försäkringstagaren kan under försäkringstiden byta från en placeringsfond till en annan.

En frivillig pensionsförsäkring är ett långvarigt sparande, med vilket man kan komplettera den lagstadgade pensionen eller tidigarelägga pensioneringen. Enligt de nya avtalen kan man gå i pension tidigast som 60-åring. Till pensionsförsäkringen ansluter sig i allmänhet också en livförsäkring.

När en sparlivförsäkring eller pensionsförsäkring tecknas är det väsentligt att förutom avkastningsmöjligheterna ta reda på den kostnadsstruktur som hänför sig till den. Försäkringens avkastning sjunker till följd av det arvode bolaget uppbär och eventuellt också av fondbolagets arvode för placeringsfondens administration. Det är också skäl att ta reda på vad som följer av förändringar i betalningsplanen, kan man annullera, ändra eller avbryta avtalet. Om utländska försäkringar är det också bra att veta vilket lands lagar som tillämpas och ifall det finns information att tillgå på ett språk som försäkringstagaren förstår.

Avkastning

Den ränta som inflyter på försäkringstagarens besparingar beräknas enligt en räntesats som är beroende av beräkningsgrunden och är en så kallad beräkningsgrunds-ränta, som myndigheterna fastställer. Den är densamma för alla finländska företag. Den kundgottgörelse som tillkommer utöver räntan beror på bolagets framgång och varierar bolagsvis och årsvis. Avkastningen av placeringsbundna försäkringar beror på vad de ifrågavarande objekten avkastar under försäkringstiden.

Risker

Den räntebundna avkastningen vid försäkringssparande är förknippad med en inflationsrisk. Samma risk är förknippad med en placeringsbunden försäkring som med de objekt till vars avkastning dess värdeutveckling är bunden. Avkastningen av en placeringsbunden försäkring kan vara klart bättre än ränteavkastningen eller i sämsta fall till och med så svag att försäkringstagaren förlorar en del av sina besparingar. Trots att försäkringsbolag sällan gått i konkurs, existerar risken och om den realiserar kan en del av sparkapitalet gå förlorat.

Likviditet

Försäkringarna är planerade att lyftas enligt försäkringsvillkoren, exempelvis på förfalldagen, som ersättning vid dödsfall eller som pensionsutbetalningar.

Den rekommenderade placeringstiden för en sparlivförsäkring är minst fem år. Man kan lyfta sina försäkringsbesparingar, men då är man tvungen att betala en uttagsavgift vars storlek varierar avsevärt bolagsvis.

Pensionsförsäkringsbesparingarna kan lyftas mitt under spartiden endast i vissa fall. De vanligaste grunderna som berättigar till uttag är bland annat egen arbetslöshet, makans eller makens död eller skilsmässa.

Riskerna med försäkringarna i ett nötskal

Risker

- inflationsrisk vid ränteavkastningsbundna försäkringar
- risk enligt objektet vid placeringsbundna försäkringar

Avkastning

- beror på räntornas och placeringsobjektets utveckling samt försäkringsbolagets verksamhetsresultat

Kostnader

- förvaltningsarvode, kostnader åsamkade av placeringsobjekten, eventuella andra kostnader
- skatt på avkastningen av placeringsförsäkringen då försäkringstiden upphör
- skatt på pension enligt förvärvsinkomstskatteprocent

Likviditet

- svag, kostnader vid avbrott

Lämpligaste placeringstiden

- vid en sparlivförsäkring minst fem år
- vid en pensionsförsäkring lång

HUR VÄLJA OBJEKT?

Valet av placeringsobjekt är alltid individuellt och därför är det skäl att innan valbeslut fattas tänka över den egna situationen och målsättningen. Vid valet bör man fästa uppmärksamhet vid risken, avkastningen och kostnaderna samt likviditeten. Det beror på sparmålet och spartiden vilka risker man kan ta. Vid räntesparande kan man utgå ifrån att besparingarna skall behållas i samma objekt, exempelvis ända till förfallodagen, dvs. att man är en passiv placerare, eller att man följer med marknaden och ränteförändringarna samt byter ut objektet när ett gott tillfälle erbjuds, dvs. att man är en aktiv placerare.

Placeringstid

Valet av ränteplacering blir lättare om placeraren vet när han kan tänkas behöva de medel han placerar. Så är inte alltid fallet. Genom en precisering av placeringstiden kan avkastningen förbättras, eftersom ränteavkastningen för många objekt stiger när placeringstiden blir längre. Då kan man också undvika kostnader som åsamkas av att försäkringen avbryts i förtid. Det är alltid skäl att tänka efter om det är sannolikt att man behöver pengarna mycket snabbt eller om man har tid att vänta till exempel den tid en försäljning kräver.

En del objekt lämpar sig bäst för kortvarigt sparande andra för långvarigt, vissa lämpar sig också för en obestämd placeringstid. Lämpliga placeringsobjekt för privatpersoners kortvariga ränteplaceringar är depositioner och placeringsfundsandelar. Sammanslutningar kan placera också i penningmarknadsinstrument, såsom i statens skuldförbindelser samt i placerings- och företagscertifikat, se ordförteckningen. Privatpersoner kan placera i dessa objekt via placeringsfonder. Som långvariga ränteplaceringar lämpar sig bland annat masskuldebrev och placeringsfundsandelar.

Hur är det med räntevisionen?

Om placeraren har förmåga och djärvhet nog att uppskatta den kommande ränteutvecklingen eller den så kallade räntevisionen, kan han utnyttja denna bland annat när han överväger på hur lång tid han vill binda sin placering till en viss avkastning.

Om placeraren bedömer att räntenivån sjunker, lönar det sig att placera i ett objekt med fast ränta och helst i ett som betalas tillbaka på en gång. Då drar hela placeringen nytta av den höga räntenivån under en längre tid. Om lånet skulle amorteras årligen, blev man tvungen att omplacera amorteringarna till en lägre ränta än tidigare.

Om man däremot förväntar sig att räntenivån stiger lönar det sig att välja

ett objekt med rörlig ränta eller placera bara för en kort tid, för att få njuta av en högre avkastning möjligast tidigt.

En aktiv placerare kan vid sin bedömning av förändringarna på räntemarknaden till sin hjälp ta avkastningskurvan, som beskriver hur man på marknaden tror att räntorna skall förändras i framtiden. Mera om avkastningskurvan i kapitlet "Bedömning av avkastning, risk och likviditet".

Riskspridning

Ränteplaceringarnas marknadsräntor rör sig i allmänhet i samma riktning och därför drar man inte i det avseendet lika stor nytta av en riskspridning som vid en aktieplacering. Avkastningen kan förbättras om man diversifierar i tid, dvs. gör placeringarna under olika tider och väljer alternativ som förfaller vid olika tidpunkter. Dessutom kan man välja objekt med både fast ränta och rörlig ränta.

Man kan ha kontroll över de risker som är förknippade med ränteplaceringarna om man placerar i objekt både med låg risk och med hög risk. Placeringsfonderna erbjuder goda färdiga alternativ för riskspridningen både i tid och i enlighet med riskerna för ifrågavarande objekt.

EXEMPEL

Nedan beskrivs med hjälp av exempel hur man överväger sitt eget val.

Maja Mark sparar för en dyr semesterresa, till vilken pengarna bör ha sparats ihop inom knappt ett år. Eftersom hon inte har andra besparingar, har hon inte råd att förlora något av pengarna. Pengarna måste vara disponibla när resan ska betalas.

Maja Mark överväger om hon skall hålla pengarna på konto eller om hon vågar placera i en kort räntefond, vars avkastning har varit klart högre än depositionskontots. Hon räknar med att det uppbärs arvode för teckning och inlösen av andelarna, vilket äter upp en del av avkastningen. Därutöver förefaller räntorna att variera avsevärt vilket ytterligare får Maja att tveka. Hon vill inte ta risken att hon av fondandelarna skulle få tillbaka mindre än det belopp hon placerat. Maja nöjer sig med bankkontot.

Mats Mark har börjat spara för körkort, som han kan få efter två år. Som boägg har han en tredjedel av det belopp som körskolan kostar och som han fått i konfirmationspresent. Pengarna behöver han i två eller tre rater. Mats söker efter ränteplaceringar som är bättre än ett depositionskonto, men hoppas få alla sina besparingar tillbaka.

Mats Mark överväger valet mellan en lång och en kort räntefond. Av-

kastningen av en lång räntefond skulle sannolikt vara bättre än av en kort. Han bedömer att räntemarknaden är ganska osäker så att om det går dåligt kan värdet på fondandelarna från den långa räntefonden sjunka just när han borde betala körskolan. Mats stannar för en kort räntefond som placerar inom euroområdet.

Tove Trygg har vant sig vid att placera i statens obligationer. Deras antal har under årens lopp vuxit eftersom hon alltid har återplacerat summan med ränta i obligationer.

Räntorna har varierat men Tove har inte velat lyssna till sin banks rekommendationer om andra alternativ eftersom hon tycker att obligationen är en bekväm och lättskött placering och avkastar enligt henne lämpligt.

Eva och Erik Euro har sålt sin fritidsbostad och planerar att efter 3-4 år bege sig ut på en längre resa för att fira ett sabbatsår. De vill inte riskera besparingssumman, men borde få en god ränta.

Paret Euro överväger om det skulle löna sig att placera 10 000 euro i ett lån i kronor, eftersom dess ränta är 2 procentenheter högre än en i euro obligation. Lånetiden är tre år. Ränteskillnaden skulle vara 600 euro på tre år. Erik beräknar att om eurons kurs stärks och man för kronorna om tre år får mindre euro än vid placeringstidpunkten, kan kursförlusten gott och väl överstiga räntenyttn. Å andra sidan om euron försvagas kan de få en kursvinst på sin placering. Förändringarna i valutakurserna påverkar också de erhållna räntebeloppen. Paret Euro besluter att inte ta valutarisken och förkastar obligationen i kronor.

Eva och Erik bestämde sig för att undersöka vilka alternativ placeringsfonderna kan erbjuda. Eftersom placeringstiden är 3-4 år anser de att en lång räntefond kunde vara ett gott alternativ. För att öka avkastningen stannar de för en fond som placerar förutom i lån av offentliga samfund även i företagslån.

Pelle Profet har ärvt en större summa pengar. Han har provat på aktieplacering, men kommit till resultatet, att han inte tål kursnedgångar, varför han besluter sig för att placera i ränteobjekt. Han kunde nog tänka sig att också ta någon risk, eftersom han inte har planerat att använda sitt arv på något speciellt sätt. Pelle följer regelbundet med de ekonomiska nyheterna och är av åsikten att han kan förutse centralbankernas politik och räntemarknadens rörelser. Pelle vill utnyttja sin räntevision vid sina placeringar.

Pelle Profet har kommit till slutsatsen att räntorna det följande året förblir så gott som oförändrade, varefter den ekonomiska tillväxten börjar bli långsammare och räntorna vänds i en nedgång.

Pelle besluter sig för att placera en del i ett masskuldebrev med fast ränta. Han väljer ett företags masskuldebrev, eftersom dess ränta är klart

bättre än en obligations. Han har följt med företagets utveckling och tror att företaget är mycket kreditvärdigt. Pelle intresserar sig bland placeringsfonderna också för specialplaceringsfonderna, eftersom avkastningsförväntningarna på dem är de bästa. Han har möjlighet att ta en risk och därför väljer han en high yield-räntefond.

Nina och Nils Nokia har varit aktiesparare. De har en egen bostad, en sommarstuga, en prätig aktieportfölj och besparingar som motsvarar ett par löner på konto. Paret Nokia har beslutat sig för att ändra sommarstugan till vinterbostad. Reparationen av fritidsbostaden är avsedd att finansieras med en aktieförsäljning. Reparationerna skall förläggas över ett par år, varför pengar behövs i flera poster under 2-3 år. Allt borde vara färdigt senast när Nina och Nils pensionerar sig helt efter fem år.

Eftersom Nina och Nils antar att aktiemarknaden kommer att sjunka, beslutar de sig för att sälja aktier till det belopp som behövs för reparationerna. Av försäljningsinkomsterna lämnar de på bankkontot vad de behöver för innevarande år. Den summa de behöver under några år framöver placerar de i en kort räntefond, varifrån de vid behov kan lyfta pengar. Nokias överväger att placera den summa de tänkt för renoveringens slutskede i ett aktieindexlån. De kommer emellertid till det resultatet att eftersom de ändå får aktier över placerar de i ett masskuldebrev med låg risk vilket förfaller om fyra år.

När Nina och Nils pensionerat sig är aktieportföljen fortfarande skälig och ger små dividendinkomster. Ninas pension är liten, eftersom hon länge stannade hemma och skötte barnen. Pensionerna räcker till för det dagliga livet, men inte riktigt för utlandsresor och inte heller för eventuella dyra vårdåtgärder. Aktiekurserna står högt. Nokias beslutar sig för att sälja hälften av sina aktier och placera inkomsterna av försäljningen i ränteobjekt, vilka är förenade med liten risk. De placerar en del i en kort räntefond och en del i en lång räntefond eftersom de inte vet när de eventuellt kommer att behöva pengarna.

Tina och Tom Arbetstagare är föräldrar till två små barn. Deras studier drog ut på tiden så, att de var nästan 30 år fyllda då de kom ut i arbetslivet. Först då började de tjäna in till lagstadgad pension.

Tina stannade för fyra år sedan hemma efter det första barnets födelse och har för avsikt att vara vårdledig ytterligare några år. Tina tjänar inte in till lagstadgad pension för den period som hon är vårdledig.

De intjänade lagstadgade pensionerna som i sinom tid betalas ut till Tom och Tina vållar dem huvudbry. De beslutar att teckna en frivillig pensionsförsäkring för vardera, med vilka de kan komplettera sina lagstadgade pensioner och gå i pension redan vid fyllda 60 år. Sparandet underlättas av att så länge Tina är hemma och sköter barnen drar Tom i beskattningen av från sina egna förvärvsinkomster också Tinas försäkringspremier.

BEDÖMNING AV AVKASTNING, RISK OCH LIKVIDITET

Avkastningen av en ränteplacering består av räntan och i några objekt dessutom av en eventuell värdestegring. När man bedömer avkastningen måste man skilja mellan den nominella räntan och den verkliga, dvs. effektiva räntan, se sid. 8. Den effektiva räntan får man genom att beräkna hur mycket ränta man får på den placerade summan. Den verkliga avkastningen decimeras av de kostnader som åsamkas av placeringen. Vid långvarigt sparande är det skäl att fästa uppmärksamhet också vid den inflationsjusterade avkastningen, dvs. realavkastningen.

Fasta och rörliga räntor

Avkastningen av ränteplaceringar kan basera sig antingen på en fast eller en rörlig ränta, varvid förändringstiderna och -grunderna klargörs i låneprospektet. Förändringarna i den rörliga räntan beror i allmänhet på någon annan ränta, dvs. en referensränta. De referensräntor som används oftast vid finländska ränteplaceringar är bankernas egna primeräntor samt de s.k. euriborräntorna.

Euriborräntorna är referensräntor som används inom euroområdet och som fastställs som ett medeltal av de köpnoteringar som de största europeiska bankerna gett för sina egna placeringscertifikat. Euriborräntor uträknas för många olika tidsperioder, till exempel för tre och för 12 månader.

Primeräntan är bankernas och bankgruppernas egen referensränta, vars nivå och förändringar banken beslutar om enligt överenskomna grunder. Primeräntans nivå påverkas av marknadsräntorna och av förväntningarna på förändringar i dem, förhållandet mellan utbud och efterfrågan på depositioner och krediter, inflationsförväntningarna samt det ekonomiska läget och framtidsutsikterna.

Kostnader

Kostnader vid placerandet är arvoden för köp, försäljning och förvaring samt skatter. För vissa objekt är de enda kostnader som decimerar avkastningen skatterna på ränteinkomsten. Kostnader åsamkas många ränteobjekt om pengarna måste disponeras före förfallodagen. Kostnader kan också uppkomma av förvaringen av placeringarna.

Risker

Vid placering går risken och avkastningen hand i hand. De riskfria alternativen ger alltid pengarna tillbaka och dessutom ränteavkastning. Ju större avkastning man strävar efter, desto större risker är man tvungen att ta.

Bland ränteplaceringarna finns riskfria objekt, objekt med låg risk och också riskfyllda objekt.

Den största risken vid ränteplacering är att förlora den placerade summan, dvs. att förlora kapitalet, vilket kallas kreditrisk. En annan risk är att inte få ränteinkomst eller att råka ut för en ränteförlust i den bemärkelsen att man på andra objekt kunde ha fått bättre ränta. Ränteförändringarna kan orsaka en försäljningsförlust, eftersom värdena på masskuldebrev och placeringsfundsandelar varierar enligt ränteförändringarna. Också ekonomiska svårigheter för emittenten av masskuldebrev kan försvaga masslånets värde. Värdeförändringarna kallas volatilitet.

För att bedöma kreditrisken har man utvecklat en kreditklassificering, dvs. en så kallad rating. Vid inhemska lån har ingen klassificering använts. Finländska bolags kreditvärdighet har bedömts enbart på internationella marknader. Kända klassificeringsgivare är Moody's och Standard & Poor's, vilka klassificerar såväl bolag, stater som individuella värdepapper. För företag som till sin kreditvärdighet är förstklassiga används också det engelskspråkiga uttrycket "investment grade". Moody's bästa klassificering är Aaa och Standard & Poor's klassificering AAA. BBB berättar om låg risk i fråga om återbetalningen av räntor och kapital. Båda klassificerarnas kännetecken för ett riskobjekt är C.

När man placerar utomlands måste man beakta den eventuella valutakursrisken. På euroområdet finns den inte, men till exempel placeringar i Sverige eller Storbritannien är förknippade med en valutakursrisk. Förändringar i valutakurserna kan minska eller öka avkastningen.

Risken med placeringar i masskuldebrev mäts också med hjälp av duration. Det finns två versioner av termen. Macaulays duration beskriver den genomsnittliga löptiden för lånet med de genomsnittliga kassaströmmarna viktade löptid, medan den modifierade durationen åter mäter lånets ränterisk och är därför en mycket viktigare term. Ju större talet för den modifierade durationen är, desto större är den risk som är förknippad med räntan. Vid privatpersoners placeringar kommer det modifierade durationstalet i fråga närmast vid placeringar i placeringsfonder med lång ränta.

Likviditet

Ränteplaceringarna är så kallade sekundärmarknadsdugliga värdepapper som i enlighet med villkoren kan lyftas eller inlösas antingen omedelbart eller på förfallodagen. Sekundärmarknadsdugliga värdepapper är masskuldebrev som kan säljas vidare. Likviditeten beror på hur bra emittenten själv eller någon värdepappersförmedlare har ordnat köpet. Ur likviditets-

synpunkt är det bästa alternativet ett sådant vid vilket pengarna fås genast, såsom från ett brukskonto eller placeringsfonder. Det svagaste alternativet är en placering som återbetalas först efter en lång tid på förfallodagen, såsom en försäkring.

Vad påverkar räntenivån?

Den internationella ekonomins tillväxttakt påverkar Finlands räntenivå, eftersom det beror på den hur mycket krediter som efterfrågas och besparingar som erbjuds till placering. Inflationsförväntningarna har också en viktig inverkan på räntenivån. Om inflationen väntas öka förutsätter placerarna en högre ränta eftersom inflationen äter upp köpkraften för besparingarna, medan en skuldsatt person däremot drar nytta av situationen. Räntan påverkas därtill av placerarnas krav på avkastning, vilket å sin sida reflekterar placerarens krav på riskpremie.

På kort sikt påverkas räntenivån främst av centralbankerna, vilka genom att styra räntorna strävar efter att påverka såväl inflationen som den ekonomiska utvecklingen. När inflationen är låg kan centralbankerna hålla räntenivån låg, men om inflationen visar tecken på att öka, försöker centralbankerna att dämpa den genom att höja räntan.

Avkastningskurvan till hjälp vid bedömningen

En aktiv ränteplacerare strävar efter att bilda sig en räntevision, dvs. en bedömning av ränteförändringarna under sin egen placeringstid. De ekonomiska tidskrifterna, bankerna samt bankirfirmorna publicerar avkastningskurvor, av vilka man ser, hur räntan förändras, då placeringstiden, dvs. maturiteten förlängs. En stigande kurva talar om en större risk då maturiteten förlängs. I allmänhet är kurvan stigande, men exempelvis då en konjunkturedgång förväntas kan kurvan också vända i nedgång. Avkastningskurvan beskriver alltid de marknadsräntor som uppkommer vid köp på sekundärmarknaden för placeringar på samma risknivå, t.ex. statens obligationer. Avkastningskurvan är en grafisk framställning av räntenoteringarna för en viss dag.

Sin räntevision kan man tillgodogöra sig vid valet av maturiteten för placeringsobjektet. Om man tror att räntorna skall stiga, kan man av en placering som är avsedd för en lång tid få en bättre avkastning genom att till en början göra en kortvarig placering och först nöja sig med en lägre ränta än vad man med längre maturitet får. Placeraren bör således bedöma, ersätter en förväntad räntestegring den skillnad i avkastning, som han kunde få genom att genast placera för en längre tid. Vid bedömningen bör man beakta, att placeringstiden har förkortats, då en ny placeringstid blir aktuell.

Man kan fortgående följa med ränteutvecklingen och byta maturitet enligt situationen. Också för en placering på ett år kan man välja ett objekt med en löptid på kanske tio, fem eller ett år allt efter var man får den bästa avkastningen och sedan hålla den endast ett år.

BESKATTNINGEN AV RÄNTEINKOMSTER

Ränteinkomsterna för i Finland bosatta fysiska personer, dvs. personer och dödsbon, är i beskattningen antingen räntor underkastade källskatt eller räntor beskattade som kapitalinkomst. Den avkastning som utdelas på en räntefondsandel och en eventuell överlåtelsevinst är kapitalinkomst. Skattesatsen är 29 procent år 2004. Om beskattningen av placeringar redogörs närmare i Placerarens Skatteguide utgiven av Börsstiftelsen.

Räntor som är underkastade källskatt på ränteinkomst

Räntor som är underkastade källskatt på ränteinkomst är i Finland erhållna räntor på depositioner, masslån, också räntor på konvertibla skuldebrevs- och optionslån samt avkastning av indexlån. Källskatten är en slutlig skatt. Källbeskattade räntor hänförs inte heller till kapitalinkomsterna. Källbeskattade ränteinkomster uppges inte i skattedeklarationen och från dem kan inte avdras ränte- eller andra kapitalutgifter. Ränteutbetalaren, dvs. i allmänhet banken uppstår källskatten i samband med att räntan utbetalas till mottagaren.

Ränteinkomster som beskattas som kapitalinkomst

Andra än ovannämnda ränteinkomster är kapitalinkomster, vilka uppges i skattedeklarationen. Dylika är till exempel räntor som erhållits på en utländsk deposition eller ett masskuldebrev samt på sekundärmarknaden. Från kapitalinkomsterna kan avdras kostnader orsakade av kapitalanskaffningen, såsom räntor, arvoden för åtgärder etc.

Personer som bor utomlands betalar inte skatt i Finland för de räntor de får här, utan skatten betalas i den stat där de är bosatta.

Sekundärmarknadsgottgörelse, överkurs och försäljning

För säljaren av ett masskuldebrev betraktas den fram till försäljningsdagen upplupna räntan, dvs. sekundärmarknadsgottgörelsen på masskuldebrevet som kapitalinkomst. För köparen, som betalar räntan, är sekundärmarknadsgottgörelsen däremot en kapitalutgift som han får dra av.

Om placeraren betalar överkurs för sitt masskuldebrev, dvs. över dess nominella värde, kan han avdra överkursen som överlåtelseförlust först när masskuldebrevet förfallit eller senare, när han har sålt det. Vid en överlåtelse, dvs. en försäljning av masskuldebrev tillämpas på vinster eller förluster som uppkommit på sekundärmarknaden bestämmelserna gällande överlåtelsevinst eller -förlust. Försäljningsvinsten påförs en

29 procents skatt år 2004. Förlusten får avdras från övriga försäljningsvinster under skatteåret eller under tre påföljande år.

För avkastningen av ett indexlån, dvs. en indexgottgörelse påförs källskatt på ränteinkomst, ifall man håller lånet till förfallodagen. För avkastningen av ett lån som säljs under lånetiden betalas däremot skatt på överlåtelsevinst. Om enligt lånevillkoren hela den värdestegring som överstiger indexets utgångsvärde, t.ex. 1000, betraktas som avkastning och indexets värde på förfallodagen är 1500, är indexgottgörelsen 50 %, även om placeraren betalat mera eller mindre än 100 % av lånets nominella värde.

EXEMPEL:

Nina och Nils Nokia placerade båda i ett indexlån med nominella värdet 10 000 euro då kursen var 110 %. När förfallodagen närmade sig var kursen 150 %. Nina beslutar sig för att sälja lånet till kursen 150 %.

Beskattningen av Nina:	euro
Lånets försäljningspris	15 000
Lånets teckningspris	-11 000
<u>Försäljningskostnader</u>	<u>-100</u>
Överlåtelsevinst	3 900
<u>Skatt 29%</u>	<u>-1 131</u>
Återstår av avkastningen	2 769

Nils Nokia behöll lånet till förfallodagen, varvid han påfördes källskatt för en avkastning på 5 000 euro, dvs. han var tvungen att betala 1 450 euro i källskatt. Nils fick en förlust på 1 000 euro, vilken han kan avdra från sina försäljningsvinster, om han har dylika. Se ovan.

Beskattningen av Nils:	euro
Lånets förfallopris	10 000
<u>Lånets teckningspris</u>	<u>-11 000</u>
Överlåtelseförlust för överkursen	- 1 000
Lånets avkastning	5 000
<u>Skatt 29%</u>	<u>- 1 450</u>
* Återstår av avkastningen	3 550

**Nils placering blir 2 550
Återstår av avkastningen
3 550 euro, ifall han inte
kan dra av förlusten.*

Beskattningen av avkastningen av en räntefond

Fondbolaget innehåller skatten som förskotts innehållning i samband med utbetalningen av avkastningsandelen. Placeringsfundsandelarna och inte heller deras avkastningsandelar behöver uppges till beskattaren, eftersom fondbolaget lämnar uppgifterna direkt.

Däremot måste skattedeklaration avges för överlåtelsevinster och -förluster som uppkommit vid inlösen av fondandelar. Skatten bör betalas även om man byter från en fond till en annan, som administreras av samma fondbolag, till exempel från en aktiefond till en räntefond. Ett undantag utgör ett fondbyte inom en placeringsförsäkring, för vilket inte betalas skatt i samband med bytet. En eventuell förlust som uppkommit vid inlösen får avdras från överlåtelsevinsterna under skatteåret och under tre följande år. Ett byte av samma placeringsfunds avkastningsandelar till tillväxtandelar och tvärtom är skattefritt.

Överlåtelsevinsten beräknas antingen genom att man från inlösningspriset avdrar teckningspriset och kostnaderna för anskaffningen, varvid skillnaden är den vinst som uppkommit, eller alternativt utnyttjar det så kallade anskaffningsutgiftsantagandet. Då får man dra av från inlösningspriset 50 procent som anskaffningsutgift för fondandelar som ägts minst 10 år och 20 procent för sådana som ägts en kortare tid.

Förmögenhetsbeskattningen

Placeringar som är underkastade källskatt på ränteinkomst, dvs. inhemska depositioner och masskuldebrev är fria från förmögenhetsskatt. Placeringsfundsandelarnas beskattningsvärde är 70 procent av gängse värde i slutet av året.

Utländska bankdepositioner och masskuldebrev är i motsats till motsvarande inhemska skattepliktig förmögenhet för den som är skattskyldig i Finland och de måste således uppges i skattedeklarationen i Finland. För utländska depositioner och värdepapper betalas förmögenhetsskatt endast i den stat där den skattskyldiga är bosatt.

Förmögenhetsskatt uppbärs först när nettoförmögenhetens beskattningsvärde är minst 185 000 euro. Makar beskattas separat för sin egen förmögenhet. Skatten är 80 euro för en förmögenhet på 185 000 euro och för den del som överstiger den gränsen 0,9 procent.

HUR SKALL JAG PLACERA, HUR FÅR JAG PENGARNA TILLBAKA?

Ränteplaceringar kan göras i banker, bankirfirmor, fondbolag och försäkringsbolag. I banker och försäkringsbolag kan man sköta sina affärer personligen, men med de flesta bankirfirmor och fondbolag kommunicerar man per telefon och via nätservice.

Endast bankerna får ta emot placeringsdepositioner. Försäkringsprodukter fås såväl på banker som på försäkringsbolag och hos försäkringsförmedlare.

Placeringsfundsandelar kan tecknas och inlösas när som helst antingen som engångsplaceringar eller i enlighet med ett avtal om regelbundet sparande i en fond. När en lämplig placeringsfond är vald, tar man kontakt med fondbolaget eller banken som sköter teckningar och inlösen för ifrågavarande fond.

I praktiken är det bäst att kontakta fondbolaget per telefon eller via nätservice. Placeringen görs så att pengarna överförs genom girering till placeringsfondens bankkonto. Före teckningen är det skäl att kolla storleken på minimateckningen. Prisen på fondandelarna anges i euro.

Placeringsfundsandelens pris är dess verkliga pris. Fondbolaget beräknar det så, att från marknadsvärdet på fondens placeringar avdras fondens eventuella skulder och det erhållna nettovärdet divideras med antalet fondandelar i omlopp. Placeringsfonden uppbär arvode både för teckning och för inlösen. Efter inlösen fås pengarna för fondandelarna på konto vanligtvis följande bankdag.

I allmänhet trycks inga andelsbevis för fondandelarna, utan fondandelarna förvaras avgiftsfritt i ett fondandelsregister som upprätthålls av fondbolaget. Andelsägarna har rätt att få ett skriftligt andelsbevis, vilket kan var behövt till exempel om andelarna pantsätts som säkerhet för ett lån.

Masskuldebrevslån kan tecknas antingen i en bank, bankirfirma eller ofta också via deras nätservice. Allt fler teckningar sköts per telefon eller via Internet. För nya lån utges inte längre masskuldebrev, utan de

emitteras som värdeandelar. Placeraren måste därför öppna ett värdeandelskonto om han inte redan har ett.

Masskuldebrevets emissionskurs varierar enligt marknadsläget och avviker från den nominella kursen redan den första teckningsdagen om det sker förändringar i räntenivån, se sida 8. Trots att räntenivån förblir oförändrad, börjar teckningspriset stiga varje dag i takt med den upplupna räntan. Placeraren måste betala räntan antingen till emittenten eller till någon annan placerare, som säljer skuldebrevet. Räntedagarna räknas enligt de verkliga räntedagarna.

Eftersom masslånen inte har en fungerande offentlig sekundärmarknad för småplaceringar, är det skäl att bereda sig att hålla masskuldebrevet lånets hela löptid ut. I praktiken kan masskuldebrev säljas under lånetiden över värdepappersförmedlarens expressdisk eller, ifall lånevillkoren tillåter det, till lånets emittent. Värdepappersförmedlaren eller emittenten fastställer sekundärmarknadspriset på det lån som är föremål för handeln. Ett masskuldebrev kan också köpas under löptiden som en kortfristig placering av ovannämnda värdepappersförmedlare. Vid placeringar i masskuldebrev utbetalas kapitalet och räntan till placeraren mot kupong eller vid lån i form av värdeandelar direkt på konto på förfallodagen.

ORDFÖRTECKNING

Aktiefond En placeringsfond som huvudsakligen placerar i aktier.

Aktieindex Ett index, som mäter aktiers prisförändringar. De olika indexen skiljer sig från varandra enligt viktbegränsningarna för de bolag, eventuellt endast ett bolag, som ingår i dem.

Analytiker Placerings- och företagsforskare, som analyserar verksamheten och utvecklingen på marknaden och vid olika företag.

Avkastningsandel Den avkastning av sin vinst som en placeringsfond årligen delar ut till sina andelsägare. Andelen i en placeringsfond, på vilken årligen utbetalas en avkastningsandel.

Avkastningskurva En kurva som beskriver marknadsräntorna för placeringar på samma nivå, t.ex. marknadsräntorna för statens obligationer. Avkastningskurvan är en grafisk framställning av räntenoteringarna för köp på sekundärmarknaden en viss dag.

Avkastningsobligation Ett masslån som finska staten erbjuder privatpersoner.

Bankirfirma Ett placeringsserviceföretag, som förmedlar värdepapperstransaktioner, erbjuder förmögenhetsförvaltning och andra placeringstjänster, men inte kan ta emot depositioner från allmänheten.

Basis point En hundraedel av en procentenhet (0,01). Den minsta enhet, med vilken ränta kan förändras. En punkt.

Beskattningsvärde Det värde uttryckt i euro som fastställts för egendomen i förmögenhetsbeskattningen för skatteåret.

Blandfond En placeringsfond, som placerar såväl i aktier som i räntebärande objekt.

Bond Se masskuldebrevslån (på engelska bond).

Bulletlån Masslån, som betalas tillbaka som ett belopp på lånets förfallodag

Debenturlån Ett masskuldebrevslån, som ett företag emitterat och vars ställning vid bolagets konkurs är sämre än bolagets andra förbindelser, men bättre än aktieägarnas.

Derivat Ett placeringsinstrument, vars värde baserar sig på värdet av något annat underliggande förmånsobjekt, såsom ett värdepapper, ett index, en valuta, en förnödenhet eller en rättighet.

Derivatmarknad Marknaden för handeln med derivat.

Duration Se modifierad duration.

Effektiv ränta Ett värdepappers verkliga ränta/avkastning då också alla kostnader beaktats.

Emission En försäljning av ett värdepapper, såsom ett masskuldebrevslån till allmänheten, en aktieemission.

Emissionskurs Ett masskuldebrevs kurs vid emissionen vilket kan avvika från den nominella kursen, dvs. 100. Om kursen är under 100, betalas för lånet mindre än det nominella värdet.

Emittering En aktieemission eller försäljning av ett masslån till allmänheten, emission.

Euriborränta De dagligen noterade referensräntorna inom euroområdet, vilka uppkommer på marknaden för de europeiska bankernas placeringsbevis.

Finansplacering/förmögenhet Finansplaceringar och -förmögenhet, är värdepapper, såsom aktier, masskuldebrev och placeringsfondsandelar och depositioner samt spar- och pensionsförsäkringar.

Fondandel En andel i en placeringsfonds kapital. Fondens kapital är indelat i inbördes lika stora andelar.

Fondandelsfond En placeringsfond, som placerar i andra placeringsfonder.

Fondbolag Ett bolag som förvaltar en placeringsfond.

Företagscertifikat Ett sekundärmarknadsdugligt kortfristigt skuldebrev som utgivits av ett företag.

Förvaringsinstitut En värdepappersförmedlare, bank eller bankirfirma eller ett aktiebolag med tillstånd för verksamhet såsom förvaringsinstitut, som på grundval av ett avtal med fondbolaget säljer och inlöser fondandelar samt förvarar placeringsfondens egendom.

Generalindex Ett index, som avspeglar hela marknaden.

Gängse pris Ett värdepappers marknadspris.

HEX-index Ett aktieindex, som uträknats av Helsingforsbörsen och som uttrycker börsaktiernas prisutveckling. Indexen skiljer sig från varandra genom de bolag och viktbegränsningar som indexen innehåller.

High yield-lån Ett masslån, som emitterats av ett företag och vars ränteavkastning är hög, eftersom bolagets kreditvärdighet är svag. En high yield-placeringsfond placerar i high yield-lån.

Inlösningsarvode Det arvode som fondbolaget debiterar vid inlösen av en fondandel.

Inlösningspris Det pris som fondbolaget betalar vid inlösen av fondandelen.

Inlösningsskyldighet Ett fondbolags skyldighet att vid anfordran inlösa andelen i en placeringsfond.

Instrument Ett objekt för värdepappershandel, t.ex. ett masskuldebrev, en aktie, ett placeringscertifikat eller ett derivativavtal.

Jämförelseindex Ett index, t.ex. HEX-portföljindexet, med vilket avkastningen i placeringsfonden jämförs enligt stadgarna för fonden, s.k. benchmark-index.

Kapitalinkomster Inkomsterna av ett kapital, t.ex. räntor, dividender, hyror, placeringsfondernas avkastningsandelar samt överlåtelsevinster.

Kapitallån Ett lån, där bolaget kan räkna in de med lånet insamlade medlen i sina egna tillgångar och på detta sätt förbättra sin soliditet. Återbetalningen av lånet liksom ränteutbetalningen förutsätter av bolagets ekonomi att vissa villkor uppfylls.

Konvertibelt skuldebrev Ett skuldebrev som utgetts av ett aktiebolag och som enligt lånevillkoren kan bytas till aktier.

Kreditrisk En risk för att ett bolag inte är i stånd att betala tillbaka den kredit det tagit, t.ex. genom ett masskuldebrevslån.

Kreditvärdighet Ett bolags förmåga att klara av sina skulder och ansvarsförbindelser.

Kreditvärdighetsklassificering En uppskattning av ett institut som specialiserat sig på att bedöma ett bolags förmåga att betala sin skulder.

Kurs Ett värdepappers pris i den offentliga handeln.

Kursrisk Den risk som uppkommer till följd av ett värdepappers prisförändringar.

Likvid Möjligt att snabbt omvandlas i reda pengar.

Löptid Låne- eller löptiden t.ex. för ett masslån, dvs. den tid under vilken lånet betalas tillbaka.

Macaulays duration Den viktade genomsnittliga löptiden för masskuldebrevets kassaströmmar (räntor och återbetalningen av kapital). Som vikter används kassaströmmarnas betalningstider.

Marknadspris Ett värdepappers gängse kurs, som den uppkommit på marknaden. Gängse pris.

Marknadsrisk Den allmänna kursutvecklingens inverkan på ett enskilt värdepapper. En systematisk risk.

Marknadsränta Ränta som uppkommer på marknaden i enlighet med utbud och efterfrågan, t.ex. euriborräntorna.

Masskuldebrevslån Masslån Ett lån av allmänheten, som i allmänhet är föremål för handel på sekundärmarknaden och som är indelat i flera masskuldebrev.

Masslåneprogram Emission av flera masslån efter varandra. I programmet presenterar emittenten endast ett grundläggande prospekt samt dessutom villkoren lånevis.

Maturitet Ett värdepappers lånetid. Se löptid.

Modifierad duration Med durationen mäts den risk som är förknippad med masskuldebrevets eller fondandelens avkastning och pris. Ju längre duration, desto större risk. Ifall durationen är 5, innebär det, att masskuldebrevets pris ändras 5 %, om ränteavkastningen stiger en procentenhet.

Mäklare En person som är anställd hos en värdepappersförmedlare och som idkar handel för en kunds eller en förmedlares räkning.

Nollkupongslån Ett lån, på vilket inte under lånetiden betalas någon ränta. Nollkupongslånen anskaffas under det nominella priset, men för dem betalas på förfallodagen tillbaka det nominella priset, varför avkastningen består av skillnaden mellan teckningspriset och det pris, som återbetalas.

Nollkupongsränta Ett räntekupongslöst placeringsinstrument, såsom avkastningen av ett nollkupongslån eller penningmarknadsinstrument.

Obligation Ett skuldebrevslån, för vilket säkerhet skall ställas.

Option Ett avtal, som är förenat med rätten att köpa eller sälja den underliggande egendomen, t.ex. en aktie, vid en viss tid i framtiden till ett överenskommet pris.

Paraplyfond Ett fondbolag, som administrerar olika slags placeringsfonder, inom vilka placeraren kan exempelvis vid förändringar på marknaden byta fond utan tecknings- eller inlösningsprovision eller åtminstone väsentligt billigare en ny placerare.

Penningmarknad Marknaden för statens, företagens och samfundens kortfristiga, högst 12 månaders placeringar och krediter, företags- och placeringscertifikat samt statens skuldförbindelser.

Placeringscertifikat Ett sekundärdugligt skuldebrev emitterat av en bank.

Placeringsfond En helhet av tillgångar och skulder som huvudsakligen består av aktier och andra värdepapper och som ägs av placerarna i förhållande till

deras innehav av andelar.

Placeringserviceföretag En bank eller en bankfirma, som förmedlar värdepapper samt erbjuder förmögenhetsförvaltnings- och andra placeringstjänster.

Portfölj En placeringsportfölj, som består av flera olika placeringsobjekt.

Primeränta En banks eller en bankgrupps egen referensränta, om vars nivå och förändringar banken fattar beslut i enlighet med överenskomna grunder.

Primärmarknad Ett värdepappers emissionsskede, då emittenten skaffar sig finansiering. Exempelvis emission eller försäljning av masskuldebrevslån. Jfr sekundärmarknad.

Rating Se kreditvärdighetsklassificering.

Realavkastning En avkastning, i vilken inflationens verkningar beaktats.

Risk Osäkerhet om avkastningen.

Risktillägg/riskpremie Den extra avkastning en placerare förutsätter utöver den riskfria räntan.

Räntefond En placeringsfond, som placerar i objekt som avkastar ränta.

Räntekurva Räntekurvan är en grafisk framställning av nollakupongsräntorna en viss dag.

Samfundsplacerare Ett samfund eller en stiftelse, även placeringsfond, som idkar handel på värdepappersmarknaden med stora poster. En institutionell placerare.

Sekundärmarknad Marknaden för värdepapper efter emissionen. Exempelvis börshandeln eller den handel som värdepappersförmedlaren ordnar.

Sekundärmarknadsgottgörelse Den fram till försäljningsdagen upplupna räntan på ett masskuldebrev.

Specialfond En placeringsfond, som kan avvika från placeringsbegränsningarna i lagen om placeringsfonder, t.ex. genom att koncentrera placeringarna endast till några få objekt.

Statens referenslån Ett serieobligationslån, som vissa marknadsgaranterande banker har förbundit sig att upprätthålla aktiv handel med på sekundärmarknaden.

Statens skuldförbindelse Ett sekundärdugligt skuldebrev utgivet av staten, vars lånetid är högst 12 månader.

Termin Ett avtal, som medför skyldigheten att köpa eller sälja det terminen underliggande objektet, t.ex. ett masskuldebrev eller en aktie vid en viss tidpunkt i framtiden till ett överenskommet pris. En futur.

Tillväxtandel En andel i en placeringsfond, på vilken avkastningen inte delas ut utan läggs till fondandelens värde.

Totalavkastning Den sammanlagda avkastningen av ett värdepappers ränta eller dividend och värdestegring.

Vinstandel Se avkastningsandel

Volatilitet Växlingarna i upp- och nedgångar i avkastningen av värdepapper, dvs. risk.

Värdeandel Ett värdepapper anslutet till värdeandelssystemet. Värdeandelarna ersätter de tryckta värdepappren, såsom aktier och masskuldebrev. Placeringsfondsandelarna omfattas ännu inte av värdeandelssystemet.

Värdeandelskonto Placerarens personliga konto, på vilket hans innehav registreras bolagsvis och värdeandelsvis.

Värdepapper En handling eller en värdeandel, som är föremål för värdepappershandel, såsom en aktie, ett masskuldebrev eller en placeringsfondsandel.

Värdepapperscentral Ett bolag som sköter bl.a. värdeandelssystemet samt det icke-kommersiella värdeandelsregistret.

Värdepappershandel Köp och försäljning av värdepapper.

Värdepappersportfölj Värdepapper som ägs av en person eller sammanlutning. Portfölj.

Värdepappersförmedlare En bank eller ett placeringsserviceföretag (bankirfirma), som förmedlar värdepapper samt erbjuder egendoms- och andra placeringstjänster.

Överlåtelsevinst Skillnaden mellan försäljningspriset och anskaffningsutgifterna. En försäljningsvinst.

www.porssisaatio.fi

Hur väljer jag **ränte- placering?**

PÖRSSISÄÄTIÖ
BÖRSSTIFTELSEN

<http://www.porssisaatio.fi>
PB 20, 00131 Helsingfors